

Utbildningsinspektion i Öxabäckskolan

UTBILDNINGSINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Öxabäckskolan	Antal barn/elever/studerande
Grundskola	95
Förskoleklass	13
Obligatorisk särskola	2

Utbildningen vid Öxabäckskolan omfattar förskoleklass, årskurs 1-6 i grundskolan och integrerade särskoleelever de senare årskurserna. Inom samma rektorsområde finns också två förskolor och fem familjedaghem.

Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i två spår. Klasserna är åldersblandade, och består av förskoleklass, årskurs 1-2, årskurs 3-4 och årskurs 5-6.

Flertalet elever har lång skolväg och åker skolskjuts.

Skolans huvudbyggnad är från 1950-talet. Viss del av verksamheten bedrivs i en barack intill huvudbyggnaden. Skolan skall byggas om och byggnationen beräknas vara klar 2006.

Genomförandet av inspektionen i Öxabäckskolan

Skolverket sände den 1 december 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Öxabäckskolan, Örby distrikt har bestått av undervisningsråden Eva-Louise Petterson Lundgren och Helén Svelid. Besök i Öxabäckskolan genomfördes den 26 februari.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Öxabäckskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

Rapporten grundar sig även på två frågeformulär, ett rörande åtgärdsprogram och ett till föräldrar. Frågeformuläret om åtgärdsprogram har skickats till grundskolans rektorer i Marks kommun. Vid Öxabäckskolan är det rektorn tillsammans med specialpedagogen och andra lärare som fyllt i formuläret. Skolverket gjorde 2001-2002 en nationell kartläggning av åtgärdsprogram i syfte att studera och analysera förekomsten, användningen och innehållet i åtgärdsprogram (Kartläggning av åtgärdsprogram och särskilt stöd i grundskolan). Frågor-

na i det nu aktuella formuläret är hämtade från den nationella kartläggningen. Inspektörerna har även tagit del av skolornas åtgärdsprogram.

Föräldrarnas synpunkter på skolverksamheten har inhämtats genom ett frågeformulär som skickats till och besvarats av föräldrar med barn i förskoleklass samt i årskurserna 2, 6 och 9. Frågorna är hämtade från Skolverkets rapport "Attityder till skolan 2003". Svarsfrekvensen för Öxabäckskolan är 60 procent. Föräldrar till barn i särskolan i Marks kommun inbjöds till ett för kommunen gemensamt föräldramöte där det gavs möjlighet att lämna synpunkter på skolan.

I Öxabäck genomfördes formella intervjuer med elever, lärare, rektorn och distriktschefen. Rektorn var nytilträd vid besöket. Därför genomfördes en uppföljande intervju per telefon med både den nuvarande och den tidigare rektorn. Lektionsbesök gjordes företrädesvis i årskurs 1, 2, 5 och 6 men även förskoleklassen och övriga klasser besöktes.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Enligt intervjuade rektorer och lärare är eleverna vana att tänka och handla i demokratisk anda. De tränas i att använda demokratins principer redan i förskoleklassen. Eleverna har inflytande över sin situation i skolan. De är frimodiga och tar upp och diskuterar det de inte är nöjda med. Vid behov kommer t.ex. elever in till rektorn för att framföra åsikter. Lärarna och rektorn tycker också att eleverna beter sig vant och klokt på elevrådsmötena. Rektorn berättar exempelvis att elever vid en storgruppssamling tagit initiativ till att diskutera förhållningssätt och ordningsregler. Några smågrupper utsågs för att ta fram förslag på t.ex. bandyregler. Förslagen diskuterades och beslutade senare på klass- och elevråd.

Eleverna berättar om sitt engagemang i elev- och klassråd. Flera klasser har klassråd, men inte alla. Vanligen sammanträder klassen en gång i veckan eller varannan vecka. De äldre eleverna turas om att skriva protokoll, läraren bestämmer vem.

I elevrådet ingår två elever från varje klass. Representanterna redovisar i klassen efter mötet. Eleverna nämner rasterna och skolmåltiderna som exempel på ämnen från dagordningen. I den enkät som kommunen genomfört bland elever i årskurs 4 och 6 anger eleverna att de på elevrådet pratar om den psykosociala och den fysiska miljön. Normer och regler för hur alla på skolan skall bete sig

mot varandra tas upp, t.ex. har de diskuterat vänskap och hur de skall komma tillrätta med bråk på rasterna och mobbning.

I en del klasser pågår ett arbete med barnkonventionen som utgångspunkt. Detta medför intressanta diskussioner om bl.a. demokrati och människors lika värde.

Enligt den enkät som Skolverket skickade till ett urval av föräldrarna anser de flesta att Öxabäckskolan lyckas väl med att förmedla samhällets grundläggande värden och traditioner.

Intrycken av inspektionen är att eleverna tar stort ansvar för sin utbildning och att de har goda möjligheter till inflytande. Eleverna visar stora kunskaper i att använda sina möjligheter till inflytande och att ta ansvar för det planerade arbetet.

Förskoleklassen och årskurs 1 och 2 utgör en klass. Denna klass disponerar två klassrum. Det ena är utrustat för lek och fria aktiviteter och används företrädesvis av förskoleklassen. Det andra rummet är inrett till skolsal. I årskurs 1 och 2 används planeringsböcker. Eleven och läraren sätter upp individuella beting och mål med skolarbetet för den närmaste veckan. Planeringen rör mest uppgifter i svenska och matematik, men variationen är stor. En del elever har stort utrymme till lek eller att spela spel i sin planering. Några elever gör tillsammans med läraren ett schema med arbetsuppgifter för varje dag istället för veckobeting. I de högre årskurserna är skolarbetet upplagt på liknande sätt. Eleverna har en egen planeringsbok och i årskurs 5 och 6 lägger eleverna upp sitt schema för veckan.

Föräldraenkäten visar att fler än hälften av de svarande anser att skolan utvecklar elevernas självförtroende och förmåga att uppfatta människors lika värde. Något färre anser att elevernas förmåga att ta ställning i etiska och moraliska frågor utvecklas i skolan.

Vid elevintervjuerna anger nästan alla att en av de roligaste sakerna med att gå i skolan är att träffa kompisar. Detta tolkar inspektörsteamet som ett gott resultat av arbete med att eleverna skall bete sig respektfull mot varandra och att de känner sig trygga med sina kamrater.

Ingen av de intervjuade eleverna känner till att någon mobbning förekommer. De känner sig inte rädda i eller på väg till skolan, och tror inte att någon annan gör det heller. Om mobbning eller annan kränkande behandling skulle förekomma uppger eleverna att de skulle berätta detta för någon av lärarna, ta upp det i klassen och/eller prata med sina föräldrar.

I föräldraenkäten ställs frågan om mobbning är ett stort problem på skolan. De flesta uppger att så inte är fallet eller att de inte vet, men det är ändå några få som anser att mobbning är ett stort problem på skolan. Ingen av de svarande anser att deras barn är utsatt för mobbning av andra elever men i två enkätsvar uppges att barnet är mobbat av någon lärare.

Lärare i de yngsta klasserna uppger att det är mycket konflikter mellan eleverna och att lärarna lägger mycket tid på att nå de sociala målen, genom till exempel konflikthantering.

Många föräldrar, men inte alla, tycker att elevernas nyfikenhet, förmåga att ta egna initiativ och intresse för fortsatt lärande uppmuntras i skolan.

Sammanfattningsvis finner inspektörsteamet att resultaten av skolans arbete med normer och värden har god kvalitet. Särskilt märks att eleverna tar ansvar för och utövar inflytande över sin utbildning och för varandra. Trots att det finns signaler om undantag är det inspektörsteamets bedömning att eleverna i allmänhet trivs och känner sig trygga i skolan. Arbete med att, i samverkan med elever och föräldrar, upptäcka kränkande behandling kan dock förbättras.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Vid inspektionen visar det sig att elevernas kunskaper om de nationella målen för utbildningen är begränsade. De deltar i att sätta upp egna mål för den närmaste tiden, men har mer vag uppfattning om målen på längre sikt. Det märktes att eleverna inte är vana att tala om målen i läroplanen och kursplanerna.

Lärarna menar att eleverna introduceras i målen i och med arbetet med portfolion. Målen finns nedskrivna i portfolion och är till viss del nedbrutna för att åskådliggöra förväntad progression i lärandet. Underlaget till portfolion är inte klart utan arbetet pågår. I de senare årskurserna har lärarna börjat förklara och kommunicera kursplanemålen med elever och föräldrar.

Avseende elevernas förmåga att arbeta såväl självständigt som i grupp såg inspektörsteamet flera goda exempel på båda arbetsformerna. Detta intryck verkar sammanfalla med föräldrarnas synpunkter. Av enkätsvaren kan utläsas att flertalet anser att skolan lyckas väl med att utveckla elevernas förmåga att samarbeta med andra.

I enkäten fick föräldrarna också ta ställning till om skolan gör tillräckligt för att eleverna skall ta ansvar för sitt lärande. Några anser att detta arbeta kan utökas, några andra att det bör minska medan de flesta är nöjda med nuläget.

Inspektörerna har till viss del tagit del av elevernas resultat i förhållande till uppnåendemålen i kursplanerna. Av de 21 elever som avslutade årskurs 5 vårterminen 2003 bedömdes 16 ha nått målen i samtliga ämnen. 20 bedömdes ha nått målen i svenska, 19 i engelska och 16 i matematik. Som underlag till bedömningarna i svenska, engelska och matematik används nationella ämnesprov. Det är ganska stora skillnader ämnena emellan. Inspektörerna har dock inte sett någon djupare analys eller planerade åtgärder för att förbättra resultaten. Det saknas dokumenterad uppföljning av elevernas kunskapsutveckling i övriga ämnen. Resultaten av de nationella proven rapporteras till ansvarig nämnd.

Det finns utvecklingsstegar med olika kontrollstationer för varje årskurs i svenska och matematik, vilka är gemensamma för distriktet. I årskurs 2 t.ex.

används utvalda delar av Skolverkets diagnosmaterial för årskurs 2, vilka valts ut av specialpedagogen. Om någon elevs resultat avviker mycket tas detta upp med elevvårdsteamet.

Rektorn och lärarna uppger att de visserligen inte är helt nöjda med resultaten eftersom inte alla elever nått målen men å andra sidan framhåller de att enskilda elevers kunskapsutveckling tagit stora kliv framåt, vilket anses som ett mycket gott resultat. Föräldraenkäten visar att nästan 70 procent av de föräldrar som svarat på enkäten anser att eleverna får de kunskaper och färdigheter de behöver.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resultatet av skolans pedagogiska arbete är tillfredställande. Särskilt väl lyckas skolan med att utveckla elevernas förmåga att arbeta självständigt och i grupp. Eleverna bör dock få bättre information om utbildningsmålen.

Elevernas kunskaper i förhållande till de nationella målen för årskurs 5 är goda i de flesta ämnen. Resultaten i matematik utgör dock ett undantag och inspektörsteamet saknar en analys av detta förhållande samt en åtgärdsplan för att förbättra läget. Uppföljningen av elevernas studieresultat är i huvudsak inriktade på svenska, engelska och matematik, vilket medför en risk att för att andra ämnen får en mer undanskymd roll.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Av arbetsplanen framgår att elevernas inflytande är ett prioriterat område. Det finns elev- och klassråd. Eleverna ges möjlighet att vara med och planera sin skoldag och när de är tillräckligt mogna får de även ta över ansvar för vecko-planeringen. Det anges i arbetsplanen att eleverna också påverkar aktiviteter på friluftsdagar, idrottslektioner och musiklektioner. Under temaarbete bestämmer eleverna gemensamt basinnehållet. Därefter får var och en möjlighet att fördjupa sig efter eget intresse.

På Öxabäckskolan finns en föräldraförening. De träffas ca var tredje vecka och rektorn deltar varannan gång. Föräldrarna är mycket aktiva och har bl.a. engagerat sig för att förändra utemiljön, planera ombyggnationen och motverka nedläggning av skolan.

Ett annat samverkansorgan är den grupp som särskilt arbetar med förslag inför ombyggnationen. I denna grupp ingår två föräldrar, två av skolpersonalen, två av förskolepersonalen, rektorn och distriktschefen.

Svaren i föräldraenkäten pekar på att föräldrarna i stort sett är nöjda med skolans normer och regler medan något färre tycker att de får bra information om de samma.

Två tredjedelar av föräldrarna önskar att deras möjligheter till inflytande i skolan skall öka. Den resterande tredjedelen tycker att det är lagom som det är.

Sedan flera år tillbaka används olika metoder för att förebygga och motverka kränkande behandling bl.a. kompissamtal, hemlig kompis, massage, samarbetsövningar och avslappning. Kompetensutvecklingssatsningar om EQ och jagförstärkande arbetssätt har också gett goda resultat uppger såväl rektor och lärare.

Hälften av föräldrarna instämmer i påståendet att skolan gör mycket för att förhindra och motverka mobbning. Några av föräldrarna tycker att informationen om detta arbete är bristfällig.

Skolan har en plan för att motverka kränkande behandling men den togs fram för flera år sedan och betraktas inte längre som aktuell. Handlingsplanen revideras för närvarande.

I antimobbningsgruppen ingår rektorn, två lärare, skolsköterskan samt sju kamratstödjare vilka representerar alla klasser från och med årskurs 2. Kamratstödjarna träffas varannan vecka. Då tar man upp om något hänt den senaste tiden och vad man i så fall kan göra åt detta.

Inspektörsteamet erfar att tillgången till skolhälsovård är tillfredställande. Under vårterminen har skolskötersketjänsten i distriktet utökats med 50 procent.

Rektorn ger flera exempel på hur skolan arbetar hälsofrämjande. Det anses viktigt att skolans hela vardag beaktas och arbetsmiljön utgör en bra grund för att utveckla elevernas hälsa och lärande. Hälsoundervisningen anses också viktig, att alla klasser arbetar med eq, massage och portfolio anges som exempel på detta. Fritidshemmet, årskurs 2 och 3 samverkar i ett projekt kallat ”frisko”. Även detta projekt drivs i hälsofrämjande syfte. Olika aktiviteter planeras utifrån gruppens behov. Personalen framhåller också skolans rastkultur som främjar och inspirerar till lek och att eleverna är mycket fysiskt aktiva i skolan. Därutöver kan nämnas att eleverna i årskurs 2 har ett extra idrottspass i veckan.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att det utförs ett bra arbete för att främja en god miljö. Det finns bra möjligheter till samverkan och delaktighet för såväl föräldrar som elever, men det skall ändå beaktas att föräldrarna önskar att deras möjligheter till inflytande vore ännu större.

Skolan vidtar flera åtgärder för att motverka och åtgärda kränkande behandling. Inspektörerna påpekar dock att det skall finnas en aktuell plan för detta arbete som är känd av alla på skolan.

Arbetet med att främja hälsa och fysisk aktivitet är gott.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Personalen har i begränsad omfattning diskuterat målen och gjort lokala konkretiseringar av kursplanerna. Detta arbete har skett dels på arbetsenhetskonferenser, dels tillsammans med andra lärare i distriktet. Vid senaste tillfället diskuterades målen i svenska, engelska, matematik och teknik. Vid intervjuer med lärare framstår det dock inte som om dessa dokument styr planeringen av undervisningen.

Det finns en arbetsgrupp på skolan som har till uppgift att ta fram underlag till portfolios. Denna grupp arbetar bl.a. med att formulera målen så att eleverna i olika åldrar kan förstå dem. Inspektörsteamet uppfattar att det finns stort engagemang och tilltro till detta arbete.

Skolan är tvåparallellig och klasserna är åldersblandade. På så sätt kan skolan ha jämna klasstorlekar även om årskullarna är ojämna. Öxabäckskolan deltar, liksom de flesta andra skolor i kommunen, i försöksverksamheten med utbildning utan timplan. Som nämnts tidigare planeras schemat tillsammans med eleverna och vissa delar av dagen är vikt för individuell planering.

Elevvårdsteamet ses som en stor tillgång. I detta ingår områdeschef, skolsköterska, studie- och yrkesvalslärare, psykolog, kurator, specialpedagog och talpedagog. Samarbete mellan skolan och teamet fungerar väl.

Distriktschefen och rektorerna menar att de elever som har stora behov av stödinsatser får detta men att det är svårare att tillgodose behoven hos s.k. gråzonsbarn. De menar att behoven på sätt och vis är oändliga. Likaså kan det vara svårt att erbjuda tillräcklig stimulans till de elever som ligger långt fram i skolarbetet.

Endast en sjättedel av föräldrarna tror att de elever som behöver särskilt stöd får detta. Men mer än hälften tycker att deras egna barn får tillräckligt med stöd i skolarbetet.

Det frågeformulär om åtgärdsprogram som inspektionen begärde in svar på har besvarats av rektorn tillsammans med klasslärare och specialpedagog. Svaren visar att av Öxabäckskolans 108 elever har 32 behov av särskilda stödåtgärder, vilket de också får. Det finns 12 elever som har ett upprättat åtgärdsprogram. Rektorn bedömer att skolans stödåtgärder är tillräckliga för de flesta av eleverna.

Programmen bygger oftast på en pedagogisk kartläggning. Underlaget för kartläggningen består i första hand av standardiserade tester, intervjuer och obser-

vationer av eleven. Resultat från nationella prov, icke-standardiserade tester och observationer av interaktionen i klassrummet ingår också ofta i underlaget.

Vid inspektionen granskades sex åtgärdsprogram. Problembeskrivningarna i programmen är tydliga. Det framgår vad man vill utveckla och vad åtgärderna förväntas leda till. Det finns inga exempel på att skolan genom åtgärdsprogrammen fångar upp strukturella problem i klassrummet eller inom skolan, utan det vanligaste är att problembeskrivningarna handlar om elevens individuella problematik. Det kan vara svårigheter inom läs- och skrivutvecklingen, matematik eller koncentrationssvårigheter.

I alla de granskade åtgärdsprogrammen redovisas elevernas starka sidor. Det är däremot inte möjligt att utläsa om planeringen av åtgärder sedan utgår från elevens styrkor, utan åtgärdsprogrammen tar i hög utsträckning sin utgångspunkt i beskrivningen av elevens svårigheter. Beskrivningar av situationen i klassrummet och samordningen mellan reguljär undervisning och det särskilda stödet är vanliga. Att lärarens undervisning eller skolans sätt att organisera arbetet beskrivs är dock ganska ovanligt.

Av åtgärdsprogrammen framgår vem som är ansvarig för de olika insatserna samt att elev och vårdnadshavare medverkat vid upprättandet av programmet. En övervägande del av insatserna är kopplade till eleven. De åtgärder man kommit överens om i de granskade programmen är ofta färdighetsträning med klassläraren, eleven eller vårdnadshavaren som ansvariga, men det förekommer också att man beslutar att eleven skall få delar av sin undervisning enskilt eller i en mindre grupp.

Åtgärdsprogrammets syfte anses i första hand vara att utgöra underlag för utvärdering av elevens utveckling, stöd i den pedagogiska verksamheten och att tydliggöra vad som överenskommits mellan elev, vårdnadshavare och skola. Det är också ganska vanligt att programmen används som underlag för utvärdering av skolans insatser. Enligt gruppen som svarat på frågeformuläret har åtgärdsprogrammen en mycket viktig roll för att skapa en god pedagogisk verksamhet. Rektorn menar att programmen är en del av skolans kvalitetssäkring och att de är viktiga för elevernas rättssäkerhet.

I förskoleklassen arbetar man aktivt med barnens språkliga utveckling bl.a. med den så kallade Bornholmsmodellen. Barnens grov- och finmotorik är också i fokus. Leken är grunden för verksamheten och lärarna försöker hitta vägar för att lärandet skall bygga på barnens intressen.

Av intervjuer med lärarna och från lektionsbesöken erfar inspektörerna att lärarna lägger upp skolarbetet så varierat som möjligt. De menar att alla lär på olika sätt och det gäller att hitta det som är bäst för var och en. Arbetet är till stora delar upplagt på sådant sätt att eleverna arbetar individuellt och att de får individuell hjälp. Men även samarbete i grupp är vanligt.

Utvecklingssamtal genomförs en gång per termin. Enligt elevintervjuerna handlar utvecklingssamtalen om vad de skall träna mer på, vad de kan och har lärt sig, tittar i böckerna och annat material. Eleverna får frågor om arbetet med engelska och svenska att besvara i förväg. Personalen uppger att utvecklingssamtalen dokumenteras och följs upp i ganska stor utsträckning.

De allra flesta föräldrar är nöjda med hur utvecklingssamtalen genomförs.

När det gäller utvärdering av elevernas kunskapsutveckling uppfattar inspektörsteamet en del oklarheter. För ämnena svenska och matematik finns en plan för olika tester och diagnoser som skall användas i respektive årskurs. Denna plan är gemensam med mottagande skola i årskurs 7. Det är oklart hur aktuell denna plan är och i vilken utsträckning den används. Elevportfolion som är under utarbetande verkar däremot var ett levande verktyg.

Inspektörsteamet uppfattar att samverkan mellan förskoleklass, fritidshem och grundskolan fungerar bra. Fritidshemsbarnen tas om hand av personal som de också träffar i skolan. Eleverna i förskoleklassen och de tidigare åren i grundskolan har möjlighet att till viss del gå emellan dessa verksamheter. Avseende skolans kontakter med verksamheter utanför skolan kan vi utläsa av föräldraenkäten att hela 64 procent tycker att detta arbete bör utökas.

Sammanfattningsvis anser inspektörerna att skolans sätt att organisera arbetet för att få målen till stora delar är mycket bra. Undervisningen utgår från individerna och ger utrymme för flexibilitet och variation. Arbetet med att lokalt bearbeta och tolka de nationella målen bör dock förbättras, i synnerhet eftersom skolan ingår i försöket med utbildning utan timplan.

Särskilt stöd ges i stor utsträckning till de elever som bedöms behöva sådant. Åtgärdsprogram upprättas dock inte för alla elever som har rätt till ett sådant.

Utvecklingssamtal genomförs men det bör påpekas att informationen bör grunda sig på utvärderingar av elevens utveckling i relation till målen i läroplanen och i kursplanerna, vilket förutsätter att dessa är väl kända av såväl personal som elever och föräldrar samt att utvärderingar utförs.

Det finns en bra samverkan mellan fritidshem, förskoleklass och grundskola. Däremot indikerar föräldrarnas åsikter att skolans arbete med omvärldskontakt bör ses över.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

För två år sedan gjordes en översyn av kommunens organisation. Denna översyn pekade på en del otydligheter. Distriktschefen berättar att flera förbättringsåtgärder vidtagits. Lärarna uppfattar dock alltjämt styrsystemet som oklart. De menar att det är svårt att veta vad som är rektorns, distriktschefens, förvaltningschefens respektive politikernas ansvar.

Rektorn är nytilträd och är därmed inte insatt i förhållandena på Öxabäckskolan. Däremot är rektorn förtrogen med verksamheten som sådan, tack vare

tidigare skolerfarenheter. Avseende rektorns möjligheter att leda den pedagogiska utvecklingen anser lärarna att dessa möjligheter förbättrats i och med att ansvarsområdet förändrats. Uppgiften att vara pedagogisk ledare hamnar lätt i skymundan när arbetstiden inte räcker till alla uppgifter erfar såväl lärarna som den nytilträdde och den tidigare rektorn.

Rektorerna framhåller att det är svårt att utöva pedagogiskt ledarskap genom att göra lektionsbesök. Däremot möter rektorn personalen ofta vid olika träffar och konferenser. Rektorns möjligheter till möten med eleverna är en annan del i det pedagogiska ledarskapet. Att vara en god förebild, ha ett bra förhållningssätt och förmåga att skapa ett öppet klimat, ges som exempel på vad som är viktigt att tänka på för en pedagogisk ledare.

Utvärdering av verksamheten sker kontinuerligt och det förs ofta diskussioner om vad som kan förbättras i verksamheten men flera av utvärderingarna som det hänvisas till finns inte dokumenterade. Inspektörerna uppfattar inte någon systematik i utvärderingsarbetet.

En skriftlig kvalitetsredovisning upprättas årligen, vilken är ett led i uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen är systematisk och därigenom tydlig till strukturen. De mål som följs upp och utvärderas är hämtade från arbetsplanen men det framgår inte vilka av dessa som är nationella.

För att vara säkra på att eleverna får den undervisningstid de är garanterade finns en kommungemensam plan för hur tiden skall fördelas över de nio årskurskurserna. Varje lärare har ansvar för att följa upp att planen uppfylls för respektive årskurs.

Sammanfattningsvis är det inspektörernas bedömning att rektorn är förtrogen med verksamheten. Informationen om ansvarfördelning och beslutsordning inom kommunen kan göras tydligare. När det gäller den pedagogiska utvecklingen anser inspektörerna att systemen för att säkra och förbättra kvaliteten kan bli bättre. Utvärderingar genomförs men inspektörerna anser att arbetet med uppföljning och utvärdering av verksamheten kan förbättras. Kvalitetsredovisningen måste förbättras så att den har en tydlig koppling till de nationella målen.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Som tidigare nämnts deltar Öxabäckskolan i försöksverksamheten med utbildning utan timplan. Hur stor del av undervisningen som åtgår till de olika ämnena framgår därmed inte av elevernas schema eller andra planeringar. Det går inte heller att utläsa att tid avsatts till elevens val. Tidigare har eleverna haft tillgång till ett utbud av olika alternativ men detta uppges vara svårt att organisera och genomföra på en liten skola. Enligt lärarna har eleverna i stället möjlighet att välja vad de vill arbeta med under arbetspassen. Arbetet är dock inte upplagt på ett sådant sätt att elever ges möjlighet till att göra val av avsett slag.

Ingen av eleverna på skolan har annat modersmål än svenska. Därför är det inte heller aktuellt med vare sig modersmålsundervisning eller svenska som andraspråk.

I Skolverkets enkät fick föräldrarna ange vad de anser om den information de får av skolan. Knappt hälften tycker att de vet tillräckligt om de mål skolan satt upp för sitt arbete, hur undervisningen bedrivs, vilka mål och krav som gäller för förskoleklassen eller i olika ämnen. När det gäller information om de egna barnens utveckling är flertalet nöjda, både avseende hur barnet fungerar socialt och barnets lärande sig i olika ämnen.

Sammanfattningsvis är tillgången till utbildning vid Öxabäckskolan god. Inspektörerna bedömer dock att skolan inte ger eleverna möjlighet till fördjupning och breddning i ett ämne genom elevens val. Informationen om utbildningen borde nå fler föräldrar.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

I Öxabäckskolans förskoleklass finns en årsarbetare, vilket innebär 12,4 elever per heltidsanställd. Grundskolan har 6,9 lärartjänster i årskurs 1 till och med 6.

Lärartätheten är 7,2 lärare per 100 elever. 33 barn är inskrivna på fritidshemmet och verksamheten sköts av 3,4 årsarbetare. Det blir 9,7 barn per årsarbetare.

Enligt Skolverkets statistik för läsåret 2003/04 var lärartätheten i Marks kommun 7,8 lärare per 100 elever. Samma läsår var riksgenomsnittet 8,0 lärare per 100 elever. Av de föräldrar som svarat på enkäten så anser ca hälften att det borde finnas mer personal i skolan.

Alla lärare utom en har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver.

Med hjälp av medel från EU:s strukturfond Växtkraft mål 3 gjordes tidigare en analys av kompetensutvecklingsbehovet. Denna ledde fram till att en gemensam utbildning i EQ genomfördes. Individuella kompetensutvecklingsplaner togs också fram men dessa har ännu inte kunnat verkställas. Behovet av kompetensutveckling ses dock återigen över och rektorn uppger att planerna troligen kan genomföras nu.

Inspektörsteamet erfar att merparten av skolans läromedel och annat undervisningsmaterial svarar mot kraven på vad som behövs för en tidsenlig utbildning. Vissa investeringar behöver dock göras. Tillgången till datorer är exempelvis låg. En majoritet av föräldrarna framhåller detsamma.

Lokalerna är slitna och undervisningen bedrivs i flera byggnader. Föräldrarna framför också kritik mot lokalerna. En ombyggnation av skolan är planerad, vilken beräknas vara klar 2006.

Lärarna menar att nuvarande resursfördelningssystem där antalet elever på skolan är avgörande för skolans budgetramar inte är tillfredställande. De efterlyser ett system där behovet av stödresurser får större vikt.

Sammanfattningsvis är det inspektörernas bedömning att skolans personaltillgångar är tillfredställande. Lärarkompetensen är god. Utrustningen och lokalerna är godtagbara men behöver moderniseras.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Öxabäckskolan övergripande är av god kvalitet. Undervisningen utgår från individerna och ger utrymme för flexibilitet och variation. Resultaten av skolans arbete med normer och värden har god kvalitet. Särskilt märks att eleverna tar ansvar för och utövar inflytande över sin utbildning och för varandra. Särskilt stöd ges i stor utsträckning till de elever som bedöms behöva sådant. Det finns en bra samverkan mellan fritidshem, förskoleklass och grundskola.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- samverkan med elever och föräldrar för att upptäcka kränkande behandling,
- uppföljningen av elevernas studieresultat till att omfatta även andra ämnen än svenska, engelska och matematik,
- handlingsprogrammet för att motverka kränkande behandling,
- lokala bearbetningar och tolkningar av de nationella målen,
- uppföljning och utvärdering av verksamheten,

- information om utbildningsmålen till elever och föräldrar samt
- standarden på lokaler och utrustning i skolan.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Åtgärdsprogram utarbetas inte för alla elever i behov av särskilt stöd (5 kap.1 § grundskoleförordningen).
- Kvalitetsredovisningen visar inte i vilken mån de nationella målen för utbildningen uppnåtts (1 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet).
- Eleverna ges inte möjlighet till fördjupning och breddning i ett ämne genom elevens val (2 kap.19 § grundskoleförordningen).

Datum	Ort
2004-09-16	Göteborg

Eva-Louise Pettersson Lundgren
Helén Svelid